

እገዳ ሕቡራት ሃገራት ተላላሊ ጥሃና! እገዳ ኢሳያስ ተረፍና

አብዚ ዝሓለፈ ሰሙን እቲ አብ ወርሒ ታሕሳስ 2009 አብ ልዕሊ መንግስቲ ኤርትራ ዝተበየነ ናይ ዕደጋ አጽዋር፣ መገሻ ላዕለዎት ሓለፍቲ መንግስቲን ንብረቶምን ዝምልከት እገዳ ተላላሊ፣ ብታሕንስ ዝውቃዕ ዘሎ ከበርን ዝረአ ዘሎ ቅዋዒ ዘይብሉ ዝላን ዕንደራን ንግዜ ምግዳፍ ይሓይሹ። እቲ እገዳ ሰለምንታይን ከመይን ተወሲኑን ከመይ'ከ ተተርጉሙን ብዙሕ ተዘራብሉን ተጻሒፍሉን ሰለዝኾነ ምድጋሙ ጊዜን ጉልበትን አንብብቲ ምዋፋእ ከይከውን ክሰግር መሪጸ አሎኩ። እቲ ሎሚ ከተኩረሉ ደልየ ዘሎኹ ጉዳይ እቲ ሰዓብቲ ሰርዓት ኢሳያስ ደጋጊሞም ዘተንብህዎን ዝትሰፈውሉን ዘለዉ ናይ ለውጢ ሕቶን ቁጠባዊ ህንጻት ሃገርን ክኸውን ኢዩ።

ሓቂ ኢዩ አብዚ እዋን'ዚ እቲ አብ መንጎ ኤርትራን ኢትዮጵያን ዝጸንሐ ናይ ዕስራ ዓመታት "አይ ኩናት አይ ሰላም" ሃውሁ ተዛዚሙ፣ መሰርሕ ሰላምን ናይ ውዑላት ምፍርራምን ብቐልጣፊ ክሰላሰል ይርአ አሎ። ኢሳያስ አፈወርቂ ከተማታት ኢትዮጵያ እንዳማረጸ ምምልላስ ዝውቲር ኮይኑ ጸኒሑ አሎ፣ ናባይ ከምዝኸውን አይፍልጥንምበር ቀጻሊ ዑደት ክህሉ ከምዝኸእል'ውን ምእማት ካብ ሓቂ ምርሓቕ አይከውንን።

አብ ዝሓለፈ ሰሙን ድማ እገዳ ሕ.መ. ተላላሊ አሎ። ብመጎታዊ አዘራርባ መሰረት፣ እቲ አብ ኤርትራ ንሕጊ ዝምእዘዝ ሰርዓት ከይነግሱ፣ እሱራት ከይፍትሑ፣ገደብ አልቦ አገልግሎት ሕጋዊ መአዘኑ ከይሕዘን እቲ ባይታ ዘቢጡ ዘሎ ቁጠባዊ ሰረት ሃገርና ትንፋሰ ከይመልሰን ጎልባብ ኮይኑ ዝጸንሐ እገዳታት ኢሳያስ አፈወርቂ ክለዓልን ሽግር ኤርትራ ኩሉ ክፍታሕን ብዙሕ ኤርትራዊ ዝጽበዮ ዘሎ ክውንነት ኢዩ። እዚ መሰርሕ'ዚ እንተደኣ ክውን ኮይኑ ብዙሕ ጸዕርን ጊዜን ዝሓትት ምዃኑ'ውን ዘጠራጥር አይኮነን። እቶም ንኢሳያስ አፈወርቂ ከም ምድራዊ አምላኽ ዘምልኽዎን ዝአምንዎን ናብቲ ለዋህ ህዝብና ዘመሓላልፍዎ ዘለዉ መልእክቲ ነዚ ዝመስል ኢዩ።

እቲ አብ ኢትዮጵያ ከይዱ አብ ዝተፈላለዩ ከተማታት ዝተዛረቦ ዘረባን ዘርአዮ ዘሕፍር ባህርያትን፣ ርእዮም ከምዘይረአዩ ሰሚዖም ከምዘይሰምዑ ክሓልፍዎ ደልዮምምበር እቲ ዝህቦ ምልክታት ናብቲ ንሳቶም ዝሓሰብዎ ዘምርሕ አይኮነን። ወይ ድማ እተን ለወሃት አዲታት ዝብልኦ ዘለዎ "እቶም አብ ኢትዮጵያ ክኣቱ ከሎ ጡፍ ጡፍ ኢሎም ዝተቐበልዎን ካባታት ዝኸደንዎን ዓቢይቲ ዓዲ ሰለዝፈወሰምምበር" ከምኡ ኢሉ ክዛረብን እቲ ዘርአዮ ተግባራት ከርእን አይክእልን ኢሎም ከመኽንሉ እንተዝፍትኩ'ኳ ምሓሸ። እቲ ሓቂ ከምዚ አደታት ዝብልኦ ዘለዎ ተፈቂሱ እንተደኣ ኮይኑ፣ ወይ ናብቶም ናይ ዓዲ ያዕቆብ ጠንቋሊ ወይ ድማ ናብቶም ካልኣት ዓማውልቱ ከይዱ ክሓቂ ምምካር ከድሊ ኢዩ።

እቲ ዝገርም ግን እዞም ጉጅለ አምላኽትን ሰዓብትን ኢሳያስ አብዚ ዝሓለፈ ነዊሕ ናይ ታሪኽና ጉዕዞ ዝረአይዎን ዝሰምዕዎን ሓቅታት አዛሚዶም ብሓንገሎም ክመዘንዎን ክመራመርሉን ዘይምኽእሎም፣ ንሱ ዘዝበሉ ክደግሙ ምንባርምን ጥራይ ዘይኮነ ለውጢ ክምጽውተሎም ይጽበዩ ምህላዎም ዘተሓሰቡ ኢዩ ።ብአንጻሩ ግን ብዙሓት አብ ዝተፈላለዩ ጸፍሕታት መንግስትን ሃገርን ተዋፊርም ዝሰርሑ ዘለዉ ዜጋታት፣ አብ ኢሳያሳዊ አምልኮት ዘይአምኑ፣ ብሃገራዊ ሓልዮትን ሓላፍነትን ተደራኾም፣ ሓደ መዓልቲ ራህዋ ሰላምን ሃገራዊ ትንሳኤን ክመጽእ ምዃኑ አሚናም ብተሰፋ ዝነብሩን ዝሰርሑን ምህላዎም ዓቢ ተሰፋ ኢዩ። እታ ሓንቲ መዓልቲ ድማ ቀሪባ ከምዘላ ከይተገንዘብዎ ዝተርፉ አይመስለንን። ለውጢ ብትምኒት ጥራይ ክመጽእ ከምዘይኮነ፣ አብ ክውንነት ዝተሞርኮሰ ቃልሰን ልዑል ተወፋይነት መስዋእትን ከምዝሓትት ዘጠራጥር አይኮነን። እቲ ክሳብ ሎሚ ጉልባብ ኮይኑ ዝጸንሐ ዕንቅፋታት ተቐንጢጡ ሰለዝኮነ፣ ናይ ለውጢ መሰርሕ ብኢሳያስ አፈወርቂ

ክምጽወት እግርን ኢድን አጣሚርካ ምጽባይ፣ ልውሀናን ዕሸልነትን ጥራይ ምኳኑ ምስትውዓል ኢድላዩ ኢዩ። ብዛዕባ መንነት ኢሲያስ አፈወርቂ ካብ ሕሉፍ ታሪኽ ትምህርቲ ክንወስድ ይግበእና።

እቶም መተዓብይቱ ዝትርኽዎ ናይ ንእስነቱ ታሪኽ ገዲፍና፣ ኣብ ቃልሲ ካብ ዝተጸንበረሉ ጊዜ ጀሚርካ ዘሎ ናይ 52 ዓመታት ጊዜ፣ አጸቢቕም ዝፈልጥዎ ደቂ ሃገርን ኣብ ዝተፈላለዩ እዋናት ብቐረባ ዘዛረብዎ ወጻኢተኛታትን ካብ ዝገልጽዎን ካብ ንባብን ትዕዘብትን ተበጊሶካ ዝተዋህለሉ አፍልጦ ሰኢሊ ባህሪ ኢሲያስ ምግምጋም ኣገዳሲ ኢዩ።

“እንተ ተብዲህ ዝያዳ ዘይዕጸፍ(stubborn)፣ዝያዳ ደረቕ (rigid) ኢዩ ዝኸውን፣ብጣዕሚ ስምዒታዊ ኢዩ።” Isayas Afeworki quoted in Dan Connell, Against all odds: a chronicle of the Eritrean Revolution, 1997, p 173።

ኢሲያስ አፈወርቂ ብትዕቢት ዝሓበጠ፣ብኣነ ይፈልጥን መን ከማይን መንፈስ ዝተመረዘ፣ ዘይርጉእን ዘይቅሱንን እኢምሮ ዝውንን፣ኣብ ነብሱ ዝቐርብ ነቐፊታ ከም ገበን ዝቐጽር፣ንሸግር ብዘተን ዲፖሎማሲን ምፍታሕ ከምስዕሪት ዝወሰዶ ፣ተጠራጣርን ኣብ ካልእ ሰብ ምትእምማን ጨሪሹ ዘይብሉ፣ ሕድገት ዘይፈልጥ ብድርቅና ዝተመረኸ፣ሊበራላዊ ደሞክራሲ ኣዘዩ ዝጸልእ፣ጨካንን ቂምተኛን ምኳኑ ብዘተሓት ዝምስክርዎ ሓቂ ጥራይ ዘይኮነ ኣብ ዝሓለፈ ብዘተሕ ዓመታት ኣብ ግብሪ ብዘርኣዮ ባህርያት ብዘተሕ ኤርትራዊ ዜጋ ዝተገንዘቦ ሓቅታት ኢዩ። እዚ ባህርያት'ዚ እቶም ብፍቕሩ ዝዓወሩን ኣምላኽቱን ጨሪሾም ከምዘይግዝብዎን ከምዘይተመሃርሉን ከይተደቀሰ ዝተሓልመ ኢዩ። ንከምዚኣም ዝኣመሰሉ ዜጋታት ክንልግሰሎም ንኸእል ምኽራ፣እቶም ኣሚነሞ ተጋዲሎም ኣብ ፈቐዶ ጎዳንዲ ዝማሰኑ ዘለውን ይምቱ ይሃልዉ ዘይተፈልጡን ሃገራውያን ጀጋን፣ኣብ ፈቐዶ ሰደት ብጥልመት ኢሲያስ እንዳተሰቐርቐሩ ዝነበሩ ዘለዉ መራሕትን ተጋደልትን፣ከምኡ ድማ "ካብ ዚኣምስ ደርጊ ምሓሸና" እንዳበለ ክራገም ዝውዕል ዘሎ ህዝብናን ትምህርቲ ክወስዱ ምሕባር ጥራይ ኢዩ።

እዚ ባህርያት'ዚ ምስ ሰነኣእምሮኣዊ ኣተሃናንጽኡ ዝተኣሳሰረ ምንባሩ እቶም መተዓብይቱ ዝገልጽዎ'ኳ እንተተነን፣ ኣብ ገለ እዋናት'ውን ብልጭ ዝብል ምንባሩ ክሕበር እንተጸንሐን፣ብዘያዳ ጎሊሑ ክርእ ዝጀመረ ግን ካብ ምንቅስቃስ ጉጅለ 15 ኣብ 2001 ኢዩ እንተተባህለ ካብ ሓቂ ዝረሓቐ ኣይተነን። ቅድሚኡ ግን እቲ ኣብ 1994 ኣብ ናቕፋ ዝተካየደ ሳልሳይ ጉባኤ ህ.ግ.ሓ.ኤ ዝተለጥ ረቂቕ ውዲት ምግንዛብ ኣገድሲ ይኸውን። "እዚ ውድብዚ ሓዱሽ ደም፣ ሓደሰቲ መራሕቲ ዩድልይዎ ኣለው" ዝብል ቅቡልን ቅኑዕን ዝመስል ሓሳብ ብምጭራሕን፣"ምድርራብ ሓላፍነታት (Incompatibility) ኣብ መንግስትን ውድብን ንሰራሕ ኣሳልጦ ዕንቅፋት ከምዘኾነ" ብምእማንን፣ እቶም ክውጥርዎን ክወዳደርዎን ዝኸእሉ ነባራት ተቐላብቲ ካብ ፈጻሚ ኣካል ውድብ ከምዘግለሉ ገበረ። ብስም "ሓዱሽ ደም" ኣብ ቃልሲ ነዊሕ ተሞክሮ ዘይነበርም፣ክቃወምዎ ዘይደፍሩ ምእዙዛት "መንእሲያት" ኣብ ፈጻሚት ሸማግለ ናይቲ ውድብ ኣምረጸ። እቲ ክሳብ እቲ እዋን'ቲ ዝጥቀሙሉ ዝነበረ ሕቡእ ሰልፊ ከምዘፈረሰ ብምእዋጅ፣ሰልጣን መንግስቲ ናብቲ ንሱ ብቀሊል ክቆጸጸር ዝኸእል ፈጻሚት ሸማግለ ውድብ ብምስግጋር እቲ መንግስታዊ ትካላት ከልምሶ ጀመረ። ፖለቲካውን ቁጠባዊን መዘነት ትካላት መንግስቲ ናብ ውድባዊ መሪሕነት (ፈጻሚት ሸማግለ) ብምዝምባል ብዘይ ተቐውጦ ምልካዊ ኣመራርሓ ከሰፍን ባይታ ከጣጥሕ ጀመረ።

ጉጅለ 15 ዘቐረብዎ ጠለብ ኣኼባ ሃገራዊ ባይቶ ክካየድን ህልውን ሕሉፍን ኩነታት ሃገርን ውድብን ተገምጊሙ ናብ ሓዱሽ መድርኽ ንምእታውን ቅዋም ንምትርጓምን ዘድሊ ስትራተጂ ክንሕጽጽ ዝብል ምንባሩ ሰነዳት ዘብርሆ'ኳ እንተተነን፣ኢሲያስ አፈወርቂ ግን ክብሩ ስለተደፍረን ሰልጣኑ ስለተተንከፈን ኣብ ክንዲ ዘተ ሓይሊ መሪጹ ኣብ ዕራዲሮ ክዳጉኖም ወሰነ። ደገፍቲ ኢዮም ዝብሎም'ውን ኣሰረ። ጋዜጣታት ብምእጋድ ኣዳለውቲ ጋዜጠኛታት'ውን ብምቕፋድ ጸረ ዲሞክራሲ ባህሪኡ ኣረጋገጸ። ቦቲ ዝተዘርግሐ ጽሑፋትን ዝተፍጥረ ምብርባርን ክሳብ ሸዑ ብህዘቢ ብዘተሕ ዘይፍለጥ ዝነበረ እከይ ተግባራቱን ባህሩን ስለዘተቐልዐ ኣብ ልዕሊ ህዝብን ሃገርን ቂምትኡን ቅርሕንቱን ንምውጻእ ናይ

ምዕናውን ምፍራስን ውጥኑ አበገሰ። ኩሉ ትካላት መንግስትን ውድብን (ሃገራዊ ባይቶ፣ ቤት ፍርዲን ማእከላዊ ባይቶ. . .) ብምድሰካል ምልካዊ ስርዓቱ ከሰፍን ተተሓሳዞ። ካብ ጊዜ ናብ ጊዜ ናይ ተቃውሞ ድምጺ ዘለምዑ ዝተፈላለዩ ምንቅስቃሳት ጉልባብ እንዳፈጠረ ክኣርገን ክቐትልን ጥጡሕ ባይታ ኣንጺፋ ይቐጽሎ ኣሎ።

ኣብዚ እዋን'ዚ ብፍቕሪ ዶክተር ኣብዩ ተማሪኹን ብጽልኢ ህ.ወ.ሓ.ት. ተላዕጢጡን ዘካይዶ ዘሎ ምንቅስቃሰውን ኣብ ዘይንደልዮ ደልሃመት ክወሰድ ከምዝክእል ምጥርጣር ባህሪ ኢሲያስ ካብ ምግምጋም ዝብገስ ኢዩ። ምስ ብሄራት ኣምሓራን ኦሮሞን ተሻራኹ ናብ ወይኔ ሓርነት ትግራይ ዘተኮረ ውዲታት ይኣልም ከምዘሎ ንኩሉ ብሩህ እንዳኮነ ይኸይድ ኣሎ። እዚ ዘይንቡር ፖለቲካዊ ኪዳን'ዚ ኣብ መንጎ ዝምድና ትግራይን ኤርትራን ከሰዕሶ ዝኸእል ሓደጋ ቀለል ኣይክኸውን ኢዩ። ደጋጊሙ ብዛዕባ ኣገዳስነት ምርግጋእ ኩነታት ኢትዮጵያ ቀዳምነት ክወሃቦ ኣለዎ እናበለ ዝዘርግሐ ዘሎ መልእክቲ ናብ ምድምሳሰ ህ.ወ.ሓ.ት ዝእምት ምዃኑ ምግንዛብ ዘሸግር ኣይኮነን። ኣብዚ እዋን'ዚ ቀዳማይ ዕማም ኢሲያስ ኣፈወርቂ፣ብኣጀንዳ ዶክተር ኣብዩ እንዳተመርሐ ወያኔ ሓርነት ትግራይ ዘወሰነ ምርግጋእ ኢትዮጵያ ምዕማም ምዃኑ ክሰሓት የብሉን። ንኤርትራ ዝምልከት ናይ ለውጢ ኣጃንዳ ኣብዚ ጊዜ'ዚ ኣብ ሓንጎል ኢሲያስ ቦታ የብሉን።

ጎድኒ ንጎድኒ ናይዚ ፖለቲካዊ ኪዳን'ዚ ዝካየድ ዘሎ ኣጀንዳ'ውን እንተኮነ ቁጠባዊ ምንቅስቃሰ ኤርትራቲካብቲ ዝተሓተ ሸቐጣ ሸቐጥ ናይ መዓልታዊ ሃላኽቲ ኣቐሓት ጀሚርካ ናብቲ ዝለዓለ ናይ ምፍራይን ምጉዕግዘን፣ ናብ ደገ ምልኣኽን ናብ ሃገር ምምጻእን ዘገልግል ሰራውር ቁጠባ ኣብ ትሕቲ ቁጽጽር ነጋዶን ትካላትን ኢትዮጵያ ዝጠምር ፖሊሲ ተበጊሱ ከምዘሎ ርኡይ ኢዩ። ናይ መሬት፣ናይ ኣየርን ናይ ባሕሪን መንግሥታዊ ብናይ ኢትዮጵያ ነጋዶን ትካላትን ተዓብሊሉ ይካየድ ምህላዉ ሓቅታት ዘብርሆ ክውንነት ኢዩ።

ንምዃኑ እቲ ንዓመታት ኢሲያስ ዝተመክሐሉን ሙሉእ ዓለም ጸላእትና ክኾኑ ዝገበረን ኢሉ ዝግዕረሉ "ርእሰኻ ምክኣል" ዝበሃል ቁጠባዊ ፖሊሲ ደኣ ኣብዚ እዋን'ዚ ኣበይ ተሰወረ? ወይስ ንሕና ከይተረድኣና "ርእሰኻ ምክኣል" ምስ ኢትዮጵያ ቁጠባዊ ውህደት ምስ ገበርና ኢና ንትርጉሞ ኢዩ ዝበለና ነይሩ? ወይ ድማ "ርእሰኻ ምክኣል" ኣብዚ እዋን'ዚ ክንትርጉሞ ዘይክኣል ቁጠባዊ ፖሊሲ ስለዝኾነ ምስ ኢትዮጵያ ቁጠባዊ ውህደት ምፍጣር ጥራይ ኢዩ ዘዋጸኣና ዝብል ምርጫ ወሲኑ ኢዩ?

እታ ንዓመታት ቀዳመይቲ ጸላኢት ሃገርን ህዝቡን ኤርትራ ተቐጺራ ብዝገበረቶን ዘይገበረቶን መኻፊቲ ኣፍ ኢሲያስ ኮይና ዝጸንሐት ኣሚርካ፣ ሰዑድ ዓረብን ኤሚራት ብምቕዳም ባይታ ድሕሪ ምጥጣሕ ናብ ኤርትራ ገጸ ትጥምት ኣላ። ኣብዚ ዝምድና'ዚ ኣቐዲሙ ዝርኣ ነጥቢ ኣብ መንጎ ኢሲያስን ትራምፕን ዘሎ ምምሰሳልን ኣብ መንጎ ኢሲያስን ኦባማን (ቅዲሚኡ ድማ ክሊንተን) ዝነበረ ፍልልይን ኢዩ። "ሱብ ናብ ሰቡ ዝብኢ ናብ ገረቡ" ኢልካ ክሰገር እኹል ዝገልጸ ይመስለኒ። ዝምድና ኣሚሪካን ኤርትራን ድሕሪ ነጻነት ንገለ ዓመታት ጽቡቕ ምንባሩ ብዝተፈላለዩ ሓቅታት ዝግለጽ ኢዩ። ኣብ መንጎ ኤርትራን ኢትዮጵያን ዝተፍጥረ ኩናይ እቲ ዝምድና እንዳከፍኣ ከምዝኸደ ይዝከር።

ኣብ 2002 ምስ ኣብ ኢራቕ ዝካየድ ዝነበረ ኩናት ተኣሳሲሩ ኣሚርካ ኣብ ከባቢ ቀይሕ ባሕሪ ወታሃደራዊ መዓስከር ክህልዎ ምንቅስቃሰ ትጅምር። ከም ተመራጺ ቦታ ጅቡቲን ኤርትራን ይዋመታ። ነዚ መደብ ናይ ኣሚርካ ኣብ ባሕርን ወደባትን ኤርትራ ንምእንጋድ "ስለምንታይ ኤርትራ ዘይትኸውን" "(Why not Eritrea?)" ዘርእሱቱ ሰነድ ብምዘርጋሕ ቅሩብነታ ንምግላጽ ዘመተ ተዋፍር።

በዚ ጥራይ ከይተወሰነት ምስ ኣሚርካ ዝነበራ ዝምድና ንምምሕያሽ፣ኣብ ወርሒ \$50.000 (ኣብ

ዓመት \$600.000,00) እንዳከፈለት እተሰርሖ፣ ግሪንበርግ ትራውራግ(Greenberg Traurig) ዝበሃል ናይ ጠበቓታት ትካል ብምቕጻር ካብ 15 ማዝያ 2002 ክሳብ 14 ማዝያ 2003 ድሕሪ ምጽዓራ ከይተዓወተት ተረፈት። ምስቲ ኩሉ ባህርያውን ትሕተ-ቅርጻውን ብልጫታት ኤርትራ፣ ብርቱዕ ሃሩርን ምንእስን ጂቡቲ እንዳተፈልገዎ ወተሃደራዊ መዓሰከር አሜርካ ኣብ ጅቡቲ ክትከል ተወሰነ። እቲ ቀንዲ ምክንያታት ናይዚ ፍሰስትዚ ድማ

1. ዘይርጉእ (ተገላባጢ) መንፈስ፣ ጸሕታሪ ዝምባሌን አዕገርጋሪ(ተኹታኹ) ዞባን ዝኾነ ባህርያት ናይ ኢሳያስ
2. ርጉእ ውሽጣዊ ፖለቲካዊ ኩነታትን ምእዙዝነትን ጅቡቲ
3. ምስ ኢትዮጵያ ዘለዋ ጥዑይ ዝምድና ኣብ ግምት ብምእታው ካብ ምስ ኢትዮጵያ ዘይምስምማዕ ምስ ኤርትራ ዘይምስምማዕ ምምራጻም ኢዩ።
4. እዚ ፈተነዚ ድሕሪ ምፍሻሉ እቲ ንዓመታት ጸረ አሜርካን "ከደምቲ" ወያኔን እንዳበሉ አእዛንን ሓንጎልን ህዝቢ ኤርትራ ዘደንቆረ ዘመተ ዝተበገሰ።

ኣብ መደምደምታ ምንጪ ኩሉ ጸገማት ሃገርን ህዝቢን ኤርትራ ኢሳያስ አፈወርቂ ምንባሩን ምኳኑን ብኩሉ ህዝብና ርዱእ ክኸውንን ካብ ስልጣን ምእላዩ እንኮ ምርጫና ምዃና ክግንዛብን ይግበእና።

ሃገርናን ህዝብናን ካብ ዝዋረድ
ኢሳያስ ካብ ስልጣን ይውረድ።

ደሰበለ መሓሪ